

[illegible]

ՈՒՄՈՒՐՈՒ ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ, ՊԵԼԵՏԻՅԷ, ՎԷ ԻԼՄԻՅԷ
ՎԷ ՄԷՎԵՏԸ ՆԵՓԻԵՅԸ ՍԵՅԻՐԷՅԷ ՄԻՐԹ-ԵՄԼԻԳ ՎԵՋԷԹ-Ե

— Եթող տ' Երևան համ. խ. չի ք
ղազէ թանըն թէն չէ մայէ տիւշամը նէչը

Փուռա բաշա խելան իտեպիւրտի :
« Սատրապա՛մբ միւս շարալէ՛նին ազ-
լի , վէ եկրինէ (իրա բաշանն տարի
սեղաբէր նապար , օ էսկի ուսուլէ-
րի խաթըրա կէթիւրի քի վազը ին
տէվէթի իֆրասա չըգարաճադուր :

« Պու թէվէնճաթ , էյեր եկնի
սատրապա՛մբ սըֆաթը ճէլիլէի մէմ-
տուհէսի օլմասա , մէմէքէթին մա-
լէճէ իթիպարնա տարի պեղիւք
սէկիթէ կէթիւրէ պիւրտի , ևայն :

« Վէյլէ նապէճա վէ հազգանիլէթ
տէն արի պիր մուպահէսէյի ճէվադ-
սըզ պըրազմազ ճայիլ տէյիլ տիր ,
իմոի մուհարըր ճէնապէրի , շու-
պիր քաշ սաթըր ճէվապըրըզ գապու-
լէ քաղպէթ պոչուրուպ զաղէթանը-
զա տէրճ իթմէնիլի իթմիմա իտե-
րիլ :

« Վիլլէյա շուրսը մալիմ օլմազ
կէրէք տիր քի , միւրստը աճիլանէ-
միլ իտարէյի սապըզէյի մուհաքէմէ
իթմէք տէյիլ տիր , հաթթա իտարէյի
մէզքիւրէնին էսէրէրինի զէր իտե-
ճէք իտէք , մաշգա մուպահաստմըզա
պիր իսպաթ վէ պիր շահատէթ վէ
իսկիլիլ զաղէթանըն մուսոհասա-
թըն ճէրհ , վէ ֆասիտ օրուզուհու-
պէյան իթմէք իշիւն ֆարզ օլմուշ
տուր :

« Իսկի ուսուլ տէմէքէ , էտիի պու-
թապիլէ էսկի վազթըն պիր թա-
գըմ աղ իւ նապ օլմա էսկի վիւքէ-
լաթ աղիւրալաճադա , պու էսկի ու-
սուլ վէ տէլիլ , զայէթ մասրաֆը պիր
ճէնի կէթիւրէքէն , վէ տէվէթճէ
պիր թապըմ վէ էքսէրի պիւրուզմ
մասրաֆըրը մէն իտեմէմիլէքէն ,
պուհասա ալթը սէնէ ապտէմ , նի-
հայէթ էիւրմի , էտ էիւրմի իքի միւրն
լիւրա պօրճ պըրազմըշտը , վազաա իտ-
լիւնէ ապալմըշտը , լաքին պու տա-
րըզա իֆլաա ապալմընա պէյիլէք պիր
ֆէրէք վար լաթ :

« Եւրոպա պու էսկի հալ իլէ , պու-
լաւաւալաճաճա հալի մուգայէսէ ի-
տէլիմ , պու հալուէ ալթէքար կէթիւ-
նիւր քի պօրճ ալթը գաթ ալթըլը ,
իտարէնին վարտաթմէ մէնապալի
(պուհարալը) գուրուսալ տուր ,
մէմէքէթ վէրիլի ալթընա էղիլէքտէ
վէ պուհուս իլէ պէրապէր էսհաթըն
ֆայըզընը վէրմէք իւզլէ հէր ալթը
այտան ալթը այտ եկնիտէն եկնիլէ
իտիլիլ քաղաթ իթմէնի մէմալուրիլթ
հալը օլմալա տուր :

« Պուտըրըն վէ մէմալիլին ալ-
թը եկտի մաշտան պէրիւ մաալըրը
վէրիլմէքտէ , պիր թաղըմ քիւ-
լիլէթիւ տուչուսաթը զայըր մաւն
թաղաճա տարի պուհուսա պալապ ,
պօրա օլուսարը , վէ ազէ պու օլուս
լաթ սարֆ օլուսարապ էմալըն գր-
վէթտէն տիւ շիւսի , թիւաթ թիւն մէ-
նի վէ նիլէլէրին պու եկադտէն իտ-
րապիլէթ կիւրապընա տիւշէլէրի ,
էլ հալը մէմէքէթին ֆուգարա օլ-
մալը , վէ հէր քէսին շաշըրըպ նէ
եաթաճալըն պիլմէսի իլթէ պուհ-
լաթ տըր կիտին իտարէնին սէմէրէ-
րի , վէ պուհաթ տարի մէմէքէթ աշ-
վալիլին եալընը պիր եկալիւ տիւր ,
տահա պաշաթ թէրաֆըրընտա թէ-
ճէսիւս իթմէք օ գաւաթ աղըր վէ
միւհիլէք եաթալար մէյտանա չըգարըն-
օլուրուզ քի , իտարէի սապըզէնին
գայաթըրընտան պու տէրէճէլէ կէ-
լիպ քէնտի սէպէպ օլուսգըրըր հալէ
քէնտիլէրի տարի շաշըրըպ գալըն-
լաթ իտի :

« Պու հալուէ նապը տէնիլ քի ,
իտալըն էմիլէթի միւսճէրէտ պու ի-
տարէնին իւզէրիտէ իտի , վազաա
պիլաթէ պիլիլիլ իտարէի սապըզէ
պուհաթըր գաւաթ իթմէտի , անճաթ
իտալապա իտալապ եկըրիլիւպ ,
վէ եալընը քէնտի աղ իւ գուզիլ-
թիլնէ գիտտէճէ կիւլէնիլ միւլէրիւ-
էյլէ պիր կիւրապ քէնտըրնա կէ-
թիւրի քի , պու տէֆա սահիհէն իֆ-
լաա կիւրապը տէնէպիլիլ :

« Էթմէթ շէրալտ մաթմ քի ա-
հալիլէ վէքէթիլէն պիր լիտան գու-
լանըն տըր , պուհաթը պիր քէրէ տէ
ահալիլէ սիւալ իթմին եաթիտ տահա

տաղընտա պիր քէրէ սօգալըրա
գաւաթ ահալիլի տիլնէսին , էյիտէն
իսկէթ օլուր քի , պու կիւլէրի կիւլ-
իսթա՛մ վէ իրիսթիյան , ումուսինին
էմիլէթ իթմիլի զէվաթ , (իւշտի
բաշա , իրա բաշա , Վրապըրը Սէ-
հէմէտ բաշա վէ Սէհէմէտ Սէ-
բաշա կիւլի զէվաթը ճէլիլ սըֆաթ
տուր :

« Եւրոպա ճիւլէսի իլիւնթ շէ-
րալտը թարիֆ իթմիլի էսկի տէլիլն
վիւքէրաթ , պուհաթըն նապըրն ա-
հալի էյլէ պիր մէսէրէթիլէ գապու-
լիլէտի քի էմալի պու թէրաֆըրա
նապիլէն կէթիւրիլէ տիւր :

« Եւրոպա հազգը մը տըր հազգըրը
մը տըր , պուհուս թէճէսիւսիւ պու
մաշտալուէ ճայիլ տէյիլ տիր , վէ կիւ-
նէլ չըգար չըգալ կիւնէլէ թաթը-
նապարտան տէյիլիլ , անճաթ օլմա
վազաւաթ ինքեար իտէմէյիլ , սէ-
մէրէսինէ մաւնթաղըր օլուրուզ :

« Պուլաւաւալաճաճա հալուէն ա-
ղըր պիր հալ օլմալը , վէ օ գաւաթ
աղըր տուր քի , պու կիւլէրի կիւլ-
լիւրը մաալ գաթ իթմէք վէ վէրիլի
զաթմ իթմէքէ տարի շալիսի պու-
լաւաւալ :

« Պու հալուէն չըգալ մաշտա ա-
հալիլին իտալ պէ իտալ պիր ֆէտա-
թէրըրընա , պէյիլէք պիր ֆէտա-
թէրըրընա միւհիթաճաճա , վէ պէյ-
լէ պիր ֆէտաթէրըրընա եալընը ահա-
լիլին էմիլէթիլնէ մալը օլմա զէվաթ
ահալիլաւն մաթըրալ իտէպիլիլէր , ա-
հալի շիմոի քէսիլին ապըրնէ գիտտէ ,
էմիլէթ իտէճէք զէվաթէ միւհիթաճաճա
տուր :

« Եւրոպա պու իլ պիր ֆաթիլիւս ի-
լի , վէ գարաշաճա պէնէհիլմէ հազգ-
լաշըրաճաճա պիր իլ տիր , հէր քէս
շիմոի պիր պիրիլին աղիւր , սէվէր ,
վէ լալիլթ իտէք , վէ պիլմուգապիլէ
պիր պիրիլնէ էմիլէթ կէթիւրիլիլ .
« Էթմէթ շէրալտ , քի շիւսիլիլ մէ-
նաֆիլի զաթիլիլիլնէ ապալմըրըն է-
լիլնէ տիւ շիւսիլ , կէրէք քէնտի-
սի վէ կէրէք հէմէքէրէրի , ճիւմ-
լէմիլ միսիլիլ , անիլէր տարի պիր աղ
սապը իթմիլիլէր , վէ էսկի տէպիլիլէր
տաթմէրին ուսուլիլնէ հիւքմ իթմէք-
տէն , պիր քէրէ նէ իլ կէթիլէքէրէր-
նէ մաւնթաղըր օլուրուզ :

« Եւրոպա ճիւլէսի կէրէք աղիլէր վէ կէ-
րէք պիլիլէր , մէմալ իթմէքէլիլ քի
պու գաւաթ աղըր պիր հիլէթ պիր
կիւլէտէ լալալ օլմալը , վիւքէլըպ
գալիս մէրա իտալաւ օլմալը պիր
մէրա տէյիլ տիր , շու գաւաթ քի
մալիլէճէ պաղը լալալաթ մալալաթ-
ֆաթ օլուս հէր քէսին հազգընը
հազգ իտէրէք , հէր եկրտէ գաւաթ
վէ շէրիլթ հիւքմիւսիւս եկրիւ-
թիւրէրէնէ եկնէ պէյիլէք պիր շէ-
րալմը օլուրուզ :

« Եւրոպա ճիւլէսի վէ գուզիլի ֆու-
լիլէ իլէ միւսճէրէտ պուհաթըր մու-
լալալաթ օլուսալ , վազաա կէթիւ-
նիւսաթ պալապ շօթ բարալա շէյլէր-
տէ օլապիլիլ , լաքին պիլիլէ պիր լալ-
վէրիլթէնէ նէլէ եաթալ , Վ . Տ .
28 հալընա :

« Վալէթիլը մէզքիլիլին շարաճա
պու կիւլէրի նալմէրուսա տարի
շու վէճ իլէ եաղըն տուր :

« Եւրոպա վիւքէլա նէ իլ կէթիլէք ,
հէր քէս պիլա սապը պուհա շէրէ-
մէքտէ տիր :

« Եւրոպա թէկէմին իտէպիլիլիլ քի
եաթըրապ պէյիլէք լալալաթըր գու-
հալա կէթիլէք տիր :

« Պու պապիլէ իլէրիւտէ գիտտէ
հալաթիլիլէր տէ վէրէպիլիլիլ :

Օճալիլ ֆէթալը :

« Վաթիլիլէրի պիր հիւսիւս թա-
րիլէ օլմալապա գալըրընա իւզլէ
իքի տէֆա տըր Սէճմուսա եաղըր
ղըրը կէթէրըր , Սաթա զալէթիլը
միւլմէպիլիլ տարի գապուլ իտիւպ ,
ֆաթաթ իճարալնա միւսքիլաթ վէ
պիլիլիլ միւլմէրիլիլ կէթիլէք ,
պիլիլէ պալը սիւալիլ իթմիլիլնէ սօգ-

րա պիր մուհազգալ միւլթալաա տա-
լի իլալէ իտէր :

« Եւրոպա սիւալիլէր :

« Ա . Կէրէք եկրիլիլնէ վէ կէրէք
էճէնէպիլիլնէ պու գաւաթիլիլնէ նէ
թաղ իլէ թալիլապիլիլէք , իտե-
սուսա քի իհիթիլալ պու պուհուս պիր
տաթիլիլնէ եկալ զալուշ վէրէրէք
թալիլալ իճալ իտէճէք տիր :

« Բ . Պու ֆէտաթէրըրը հալիլ
իլէ ահալիլին զէնիլին գալմընա իտա-
պէթ իտէճէրիլիլնէ տիլիլիլնէ տէ պու-
նու գապուլ իտէճէք գաւաթ ֆէտա-
թէրըրը վալմը տուր :

« Գ . Սէմէթիլ մու ճէսալիլ
տէ պիր ֆէտաթէրըրը պէտէլ նէ
միւլթալաթ կէթիլէք , վէ միւլ-
լէքէթիլնէ պիր սահա պօրճ ալթընա
տիւշմէսիլնէ նէ էմիլէթ պուլա-
ճալ :

« Վալապ պիր շօթ մէսէլէլէր տա-
լիլ օլապիլիլնէ տէ , պիլիլէք պու պիր
գալ սաթէ սիւալիլիլնէ գաւաթիլ ի-
տիւպ , վազաա Սէճմուսա կէթիւ-
նիլնէ էֆթէրըն պէյիլիլիլիլնէ իլ-
րաթ իտէրէք տէ , մէմէքէթին գու-
լէթիլնէն շօթ գիտտէ պուլուրուզ-
վէ հաթթա ահալիլիլ , միւլալէքէ-
թը իտալիլիլնէն ճիւն ճիւն գու-
լէթիլիլնէ մալալիլիլնէ թուլա-
պիլիլէք տէրէճէսիլնէ կէթիլիլիլնէ , վէ
պու մալալիլիլնէ թէկէմիլիլ օլմալ-
գաւաթիլապ մալալիլիլ օլմալալ-
ճա , պուհուսա պիր ֆալիլիլնէ կէթիւ-
լէմէք զանն իտէրիլ : Պու տա շիմոի
միւլմէքիլ մի տիր , պու տա սալապ
պիր մէսէլէ տիր :

« Եւրոպա թէկէթիլիլնէ պու-
սիւալ վէ իթիլալիլիլնէ զայէթ
հազգը պուլուրուզ , օ գաւաթալապ
քի , զալթիլալալապ պալապ մէզ-
թիւր իքի պէնտիլ եաղմալապ , քէն-
տի քէնտիլիլնէ տարի պու սիւալիլիլ
իթմիլիլնէ , վէ պուհա իսպաթ շու-
տուր քի , իլէ պէնտիլնէ ալթընա շու-
վէճ իլէ եաղմալալ :

« Թէկէթիլ իտէրիլ քի , զալթ-
իլ թաթա պու իտալաա հազգընտ
պուհուսա կէթիլապ պիր շէ-
րալալապ
« Եւրոպա պիր տալ փաթաթա
պէյիլէք պիր էսա պէյան իթմէք
« միւլմէքիլ իտէ , թէկէթիլիլնէ իլ-
« իլիլիլնէ տարի մաշա գապիլիլնէն
« տիր :

« Եւրոպա տէմէք իթմիլիլ քի , պէյ-
լէ պիր էսա պէյան իթմիլիլնէ սօգ-
րա , պիլիլմ տէ տահա տէյիլէք քէր
շօթ շէյիլիլիլ վալ լալ վէ Սաթիլին
իթիլալալապ տարի պու գապիլիլնէ
իտի , լաքին պիլիլ պուհուս մաշալ ա-
լիլնէ պըրալալ լալ :

« Եւրոպա մաթմ քի շիմոի գուլթու-
նալ գալալապ ալթընը ալթ , պիր իքի
շէ-
« իտահա սէյիլիլ պիլիլիլ :

« Վիլլէրին գալալ միլիլնէ լալալապ պիր
ֆաթալապ ահալիլ իլիլիլնէ օլմալապ
գալալալապ տէմէլիլ , (իճարալ միւլ-
թիլն տարի օլա) պիլա պէտէլ էրը
թալալալալապ ալթընը ալթ օլալալալիլ
գալալ միլիլնէ միւլթալալալ իթմէք
տէմէք օլուս , ահալիլիլնէ սէրմալիլիլ
նի տարի էլիլիլնէն ալթալապ պէրապէր
տիր , պուհուս իտալալ իթմէք տարի
քէրալալապ ալթընը տիր :

« Եւրոպա մաթմ քի պուհուս տէմի-
լիլ , էլալէթտէ պուհուս պիր պէտէլ
վէ պիր միւլթալալապ տարի տիւշիւ-
նիւլիլնէ տիր , լաքին պէյիլէ պիր
ճէսիլմ մաթտէ զալթիլալնէ պիլիլնէ
պիր պէնտ եաղմալալ վիւլիլնէ կէ-
լէմէլիլ , շիւսիլիլնէ տէվէթճէ վէ
միլլէթճէ միւլթալալալնէ միւլթալալ
պուլալալալալալալալ , իլիլ օ րաթ-
լէքէ կէլէպիլիլնէ , պէտէլ վէ միւ-
լթալալալ մաթտէսի տարի օ վալթ
թապիլալ իլէ մէյտանա գաւաթալ ,
օ սըրալալալ կէլէթիլնէ հալալ , պիլն
տիւլիլնէ , վէ պիլն տէ հիլթէթ նէ-
վիլնէն թաթալիլալալալ եաղալալ
ճիւլիլիլնէ տէ պէյիլիլնէ տիր :

« Եւրոպա ալթմ իլէ պէրապէր պիլ-
տարի մէմալ իտէրիլ քի , վիւքէլը
հաղըրնէն տիրալիլ վէ ֆէթալիլնէ
միւլթալիլնէ պիր պու մաթտէսիլնէ
հիլթէթ ճէք տիր , վէ ու-

մալ վէ լալալալալ ճէսիլիլնէ տէր-
տէսիլ թէկէթիլիլ օլմա մէվաթ
իտարիլնէն պիրիլիլ վէ պալալալալ
տարի պու տուր , իմոի մաթտէ միւ-
լալիլիլնէ գաւաթալալալ , պիլիլնէ
շօթ աղալալալ վէ շօթ մալալալալ
լալալ նիլէն ալա թէկէթիլիլնէ տիւշիւ-
տիլ քէթիլ սըրալալ , () գիտտէսա պիր
տալալալալալ իտարի կիւլիլ , էֆ-
թալալալալալ պէյիլիլ պիր ճէրէրէտէ
պիլիլիլ իտարի իտարիլիլ :

Փաթալիլիլնէ մաթտէսի :

« Փաթալիլիլնէ միլալ իտարի սի ճու-
նիլիլնէն , կէլէնտէ միլլէթէ պիր
մաշալալալ տէ տէֆիլիլնէ նէլ օլու-
նուպ , պուհուս իլէ միլլէթէ մալալ-
մալ վէրիլիլնէ տէ տէ , պալալալալ
տարի մաշալալալալ մէզքիլիլնէ պա-
տէլ միւլթալալ , պալալ մէրթէպէ ի-
թիլալ իտարի , իթիլալալնէ տարի
պիլիլնէ պիլիլիլալ զալթիլալալալ տէր-
ճիլնէ իլիլիլնէ իթմիլ օլալալալալալ
տան մալալալալնէ տէրճ իտարիլ :

« Սաշալալալալ մէզքիլիլնէ պա-
լալ գալալալալ կէթիլիլնէ քէթիլիլնէ
գալիլնէ իտարալ կէթիլ միլլէթ վէ կէ-
րէք իտարի հազգընտալ իտարալ միւ-
լէթ պիր քէթիլիլնէ օլալալալալալ
ալալալալալ իտարիլիլնէ եաղմալալ
իտէ , օ իտարիլիլնէ գալալալալալալ
լալ :

« Ա . 1862 մաշալալիլնէ ֆու-
գալալալալնէն էմալ իտարալ 145784
ղալալալ իտար . 1865 սէնէսիլնէ պու-
լալալ 97789 զալալալ կէթիլիլնէ
տիր , պու իքի իտարիլ պիր պիրիլ-
տէն ֆէրէք , 47995 զալալալ օլալալ-
ղալալալ , պու ֆէրէքի սէպէպիլ նէ
տիր :

« Բ . 1862 տէ , մալալնէալալ Պա-
տարալալալալ 12880 զալալալ իտար ,
1865 տէ 7360 զալալալ կէլէրիլիլնէ-
պու 5520 զալալալալալալալալ ֆէրէք նէ
տէն իճալ իտարիլ :

« Գ . 1862 տէ , ֆուգալալալ վէ-
րիլնէ մաշիլնէ վէ վաթիլիլնէ մալալ-
պիլնէ վէրիլնէ մաշիլիլնէ 79069 զա-
լալալալալալալ օլալալալալ . 1865 ճէա-
լէլիլնէ պու իտալալ իշիլնէ մաշա-
սէպէ 131818 զալալալ կէթիլիլնէ
տիր , նալալ օլալալալ 52743 զալալալ-
ֆալալալ մաալ վէրիլիլնէ :

« Դ . 1862 տէ մալալալալ մէսարիլիլ
(պէլիլնէն ալթնալ էթ վէ էքմէք
պէտէլն օլմա 15217 զալալալալալալալ
գա) վէ գալալալ շէքէր վէ թիւլիլնէ
բարալալ 107847 զալալալ իտար 1865
տէ պու մալալալ 83348 զալալալալ
էնտիլիլնէ տիր պուհուս ֆէրէք ,
24507 զալալալալալալալալ , պու իտարիլնէ
թէկէթիլ իտարիլ :

« Ե . 1862 տէ գաւաթ էքմէք բարա
տարիլ օլալալալալ , իտալալալալալ վէ
ֆուգալալալալալ եկէլէճէլիլ , իլէճէլիլ ,
չալալալալ , թէկէթիլիլնէ , վէ իտարիլ-
հիլիլնէ վէլէլէլ կիւլիլնէ , տէլէճէք
ևօգ : Պուհուս մալալալալալալալալ
տան պուլալալալալալալալալալալալ
տան պուլալալալալալալալալալալալ
շը պիր հաթէքէթ ալալ օլալալալալ
միլ :

« Զ . 1862 տէ , ֆուգալալալ մէկիլնէ
պիլիլնէ հալալալալալալ վէ չալալալալալ
էլալիլնէսիլնէ 19705 զալալալալալալալ
ղալալալալալալալալալ . 1865 տէ քէթալը-
25856 :

« Ը . 1865 տէ , տէֆիլ օլալալալ ճէ-
նալէլէլնէ իտարալ կէթիլիլնէէրէք ,
ֆաթալալ 5242 զալալալալ մէսարիլ նէ
տէն իճալ իթմիլնէ տիր : (1)

« Ե . 1865 տէ , մէսարիլիլ միւլթէ-
թէրիլալ իտարիլնէ , 16560 զալալալ
պիր գալալալ մաթալալ կէթիլիլնէ
տիր , էսկի տէֆիլիլնէ պու իտարիլ
իլէ պիր մաթալալ կէթիլիլնէսիլիլնէ

(1) Էթմէթ շէրալտ պու պէյիլնէ եաղըն իտ-
տէ պու տէֆիլ օլալալալալալալալալալալալ
Ե . Զալալալալալալալալալալալ վէ սալալ սալ
սէլիլնէ ֆու-
գալալալալալալալալալալալալալալալալալալ
իտար օլալալալալալալալալալալալալալալալ
իտար օլալալալալալալալալալալալալալալալալալ

